

УДК 338.27
JEL Classification G32

Фень Катерина
аспірант

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: fenkat4@gmail.com

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анотація

Вступ. В сучасних умовах економіки необхідно захищатися від загроз. Економічна безпека – це сукупність процесів, за допомогою яких підтримується конкуренція економіки підприємства, ефективно захищається економічна думка.

Методи. Теоретичні і методологічні засади дослідження засновані на діалектичному методі, системний аналіз використовується для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи, синтез – для узагальнення різних аспектів економічної безпеки підприємства.

Результати. Проаналізовано методичні підходи щодо визначення рівня економічної безпеки підприємства, що включають ретроспективну, діагностичну та оперативну оцінку економічної безпеки підприємств. Результатами дослідження є рекомендації з напрямків підвищення рівня ефективності виробництва підприємств та їх фінансово-економічного стану в сучасних умовах, що можуть бути використані для впровадження управлінських рішень з метою підвищення та стимулювання подальшого розвитку підприємства.

Перспективи. Постійне посилення дії факторів, що загрожують економічній безпеці підприємства, потребує створення системи моніторингу стану і динаміки розвитку підприємства з метою завчасного попередження небезпек та загроз і вживання необхідних заходів щодо захисту та протидії. Дослідження питання полягає у обґрунтуванні можливих шляхів забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості як одного з елементів розвитку таких підприємств.

В дослідженнях з цієї проблематики розвиваються теоретичні засади формування економічної безпеки, досліджуються передумови її ефективного функціонування, але забезпечення напрямків економічної безпеки майже не розкрито.

Ключові слова: харчова промисловість, економічна безпека, моніторинг, фінансова безпека.

Вступ.

Постійне посилення дії факторів, що загрожують економічній безпеці підприємства, потребує створення системи моніторингу стану і динаміки розвитку підприємства з метою завчасного попередження небезпек та загроз і вживання необхідних заходів щодо захисту та протидії. Моніторинг повинен охоплювати як оперативні аспекти управління підприємством, так і бути інструментом стратегічного управління. Моніторинг економічної безпеки підприємства пов'язаний з фактом визначення прибутковості його виробничо-господарської діяльності, тому що основним джерелом забезпечення сталого економічного розвитку є прибуток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Наукові основи дослідження напрямів забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості були закладені в працях Арженовського С.В., Баженова О.В., Волощук К.Б., Клебанової Т.С., Судоплатова А.П., Лекарева С.В., Пирумова В., Черняк О.І.

Мета.

Мета статті полягає у дослідженні напрямів забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості.

Методологія дослідження.

В ході проведення дослідження використано наступні методи: системний аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення різних аспектів економічної безпеки підприємства.

Результати.

Для виявлення напрямів забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості, перш за все, необхідно визначити наявність у підприємства прибутку за даними фінансової звітності за останній період його діяльності [6]. Організація системи моніторингу стану та тенденцій взаєморозрахунків на підприємстві має важливе значення для підвищення його економічної безпеки з таких причин:

а) так як стан взаєморозрахунків має суттєвий вплив на економічну безпеку, то результати моніторингу дозволяють визначити певні порогові рівні характеристик зобов'язальних статусів та деяких показників фінансово-економічного стану, коли необхідно приймати певні управлінські рішення, щоб не допустити некерованого зниження рівня економічної безпеки;

б) моніторинг стану взаєморозрахунків забезпечує зворотній зв'язок в системі управління взаєморозрахунками компаній. Адже успішність реалізації будь-яких управлінських дій, стратегій та планів визначається не лише якістю їх підготовки, але й моніторингом стану їх виконання, через зміни в характеристиках зобов'язальних статусів підприємства та тих показниках фінансово-економічного стану, які пов'язані з економічною безпекою підприємства та взаєморозрахунками, в яких воно бере участь.

При здійсненні моніторингу повинен діяти принцип безперервності спостереження за станом об'єкта моніторингу з урахуванням фактичного стану і тенденцій розвитку його потенціалу, а також загальної розвитку економіки, політичної обстановки та дії інших загальносистемних факторів.

Структурна система моніторингу економічної безпеки підприємства складається з інформаційного банку даних, аналітичних засобів та банку цільових програм безпечного розвитку. І якщо перший і третій елементи системи моніторингу вже добре опрацьовані у наукових дослідженнях, то при виборі аналітичних засобів аналізу інформації донині виникають суперечки.

Зміст і послідовність здійснення моніторингу на підприємствах харчової промисловості повинен складатися з наступних етапів:

1. Ідентифікація підприємства (господарського суб'єкту) і об'єкту моніторингу;
2. Формування системи техніко-економічних показників оцінки економічної безпеки підприємства з урахуванням специфіки його функціонування;
3. Збір і підготовка інформації, що характеризує стан об'єкту моніторингу; виявлення чинників, що характеризують перспективні напрями розвитку підприємства;
4. Моделювання і формування сценаріїв або стратегій розвитку підприємства;
5. Розрахунок техніко-економічних показників підприємства на всю глибину прогнозного періоду;
6. Проведення аналізу показників економічної безпеки;
7. Розробка пропозицій по попередженню і нейтралізації загроз економічної безпеки підприємства.

Запропонований методичний підхід й інструментарій аналізу та діагностики стану підприємства дозволяють з достатньою повнотою досліджувати комплекс чинників, що загрожують економічній безпеці підприємства, осмислено і цілеспрямовано організувати і виконати необхідний моніторинг, системно аналізувати динамічно змінну соціально-економічну ситуацію, проводити техніко-економічне обґрунтування схвалюваних управлінських рішень.

Виходячи з отриманих даних щодо діагностики економічної безпеки підприємства та наданих пропозицій стосовно вдосконалення системи управління економічною безпекою, основними напрямками забезпечення економічної безпеки підприємств харчової промисловості на

наступний період є:

1) досягнення фінансової стійкості та незалежності, розробка заходів антикризового фінансового управління;

2) запровадження ефективного менеджменту та маркетингу, функціями яких повинні стати організація й здійснення захисту конфіденційної інформації; організація збору, накопичення, автоматизованого обліку й аналізу інформації з питань економічної безпеки; проведення перевірок у структурних підрозділах підприємства і надання їм практичної допомоги з питань безпеки їхньої діяльності; перевірка персоналу на предмет дотримання правил забезпечення економічної, інформаційної та фізичної безпеки; вдосконалення роботи з персоналом у питаннях підбору, призначень, службового переміщення й підвищення кваліфікації персоналу; збір, обробка, збереження, аналіз інформації про контрагентів з метою недопущення угод з недобросовісними партнерами;

3) дотримання балансу між фінансовою безпекою та іншими складовими економічної безпеки підприємства

Основним напрямом зміцнення економічної безпеки підприємств харчової промисловості в сучасних умовах є моніторинг системних ризиків, які чинять загрозу існування підприємству на всіх рівнях управління, а також адекватних засобів протидії цим загрозам [12].

Враховуючи безперечну наявність взаємозв'язку між внутрішніми і зовнішніми загрозами та функціональними складовими економічної безпеки підприємства, стає можливим визначення напрямів зміцнення останньої для підприємств харчової промисловості Чернівецької області, що передбачатиме основні шляхи запобігання внутрішнім загрозам, які спрямовані на досягнення основної мети – зміцнення рівня економічної безпеки підприємства.

Зокрема, до основних шляхів запобігання внутрішнім загрозам економічній безпеці підприємств харчової промисловості Чернівецької області належать:

- зростання інтенсивності використання активів, скорочення рівня морального та фізичного зносу основних засобів, збільшення ресурсовіддачі та прискорення оборотності коштів, інвестованих в активи;

- для скорочення небезпеки фінансової складової передбачається вжиття заходів, спрямованих на забезпечення достатнього рівня ліквідності, підвищення ефективності використання власного капіталу через збільшення до достатнього рівня величини отриманого чистого прибутку;

- зростання економічної безпеки кадрової складової забезпечуватиметься шляхом зменшення частки працівників пенсійного віку, стимулювання трудової активності персоналу, скорочення плінності кадрів, залучення кваліфікованої робочої сили [4].

Реалізація означених шляхів запобігання внутрішнім загрозам економічній безпеці підприємства передбачає відповідні заходи, які також розрізнятимуться в межах кожної окремої складової економічної безпеки підприємства [9].

Запобігання внутрішнім загрозам техніко-технологічної складової в розрізі основних засобів підприємств харчової промисловості Чернівецької області стає можливим за таких умов: звільнення підприємства від зайвого обладнання, машин та інших основних засобів або здачі їх в оренду; своєчасного і якісного проведення планово-запобіжних і капітальних ремонтів; придбання високоякісних основних засобів; підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу; своєчасного оновлення, особливо активної частини, основних засобів з метою недопущення надмірного морального і фізичного зносу; удосконалення організації праці з метою скорочення втрат робочого часу [7].

Запобігання внутрішнім загрозам техніко-технологічної складової у розрізі оборотних засобів підприємств харчової промисловості Чернівецької області стає можливим за таких умов: забезпечення оптимального співвідношення між необхідним обсягом оборотних коштів і їх виробничою потребою; економічне і раціональне розпорядження товарно-матеріальними цінностями;

оптимізація витрат на створення запасів; забезпечення мінімального надходження оборотних коштів у запасах при виконанні безперервності операційного процесу; максимально можливе самофінансування потреб в оборотних коштах [8].

Основні завдання управління фінансовою безпекою підприємств харчової промисловості Чернівецької області такі: визначення пріоритетних фінансових інтересів підприємства і забезпечення їх коригування в разі необхідності; створення ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, умов оперативного реагування на загрози, їх своєчасного виявлення; прогнозування тенденцій, які ведуть до порушення нормального функціонування фінансової системи підприємства та її розвитку; встановлення причин і умов, які спричиняють фінансовий збиток і загрожують реалізації фінансових інтересів підприємства, порушенню нормального функціонування його фінансової системи; своєчасне виявлення й усунення загроз фінансовій безпеці підприємства, зниження ризиків у його фінансовій діяльності; забезпечення зацікавленості керівництва і персоналу в ефективній фінансовій діяльності підприємства; забезпечення відповідності визначених місії і фінансової стратегії підприємства сукупності його пріоритетних інтересів; забезпечення збалансованості фінансових інтересів окремих підрозділів і персоналу з пріоритетними фінансовими інтересами підприємства в цілому; проведення комплексу заходів із перевірки ділових партнерів даного підприємства; ефективно припинення зазіхань на фінансові ресурси з боку персоналу підприємства та його ділових партнерів [7].

Серед основних заходів для реалізації шляхів запобігання внутрішнім загрозам фінансової складової економічної безпеки підприємств харчової промисловості Чернівецької області основними будуть заходи, спрямовані на підвищення ефективності управління капіталом, вдосконалення систем розрахунків; збільшення капіталовкладень у ресурсозбереження; застосування принципу дотримання критичних строків кредитування; створення інформаційного центру з дебіторської та кредиторської заборгованості. Фінансова складова економічної безпеки підприємств харчової промисловості Чернівецької області повинна оптимізуватись за рахунок активізації маркетингової діяльності, що передбачає диверсифікацію ринків збуту, зміцнення кадрової складової економічної безпеки.

У рамках соціальної та кадрової безпеки для підприємств харчової промисловості можна запропонувати наступні заходи - наближення рівня оплати праці до показників розвинутих країн; залучення робітників до управлінських функцій; підвищення кваліфікації працівників; розвиток соціальної інфраструктури підприємства; підвищення матеріальної відповідальності працівників за результати своєї праці.

Управління персоналом і мотивацією праці має ґрунтуватися на принципах системного підходу й аналізу, що означає охоплення всього кадрового складу підприємства, зв'язок конкретних рішень з урахуванням впливу їх на всю підсистему, аналіз і прийняття рішень відносно персоналу з урахуванням факторів зовнішнього і внутрішнього середовища [14].

Оптимальне поєднання зусиль підприємства в напрямку зменшення негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів як очікуваного ефекту призведе до зміцнення рівня економічної безпеки як у цілому, так і в розрізі окремих її складових.

Концепція створення механізму економічної безпеки підприємства передбачає, що основою даного механізму є формування системи пріоритетних інтересів підприємства з наступною їх гармонізацією з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, що взаємодіють із підприємством [4].

Побудова системи економічної безпеки підприємства повинна здійснюватися на основі дотримання таких принципів: законності; прав і свобод громадян; централізованого керівництва; компетентності; конфіденційності; комплексного застосування ресурсів і коштів; самостійності й відповідальності за забезпечення економічної безпеки підприємства; передової матеріально-технічної оснащеності; корпоративної етики; координації та взаємодії з органами влади й керівництва [5].

Система економічної безпеки підприємства може бути побудована на основі одного з таких

принципів:

1. Пріоритет заходів попередження. Зміст цього принципу полягає у своєчасному виявленні тенденцій і передумов, що сприяють розвитку загроз економічного стану підприємства.

2. Законність. Заходи економічної безпеки підприємства розробляються на основі та в межах діючих правових актів.

3. Комплексне застосування сил і коштів. Для забезпечення економічної безпеки використовуються всі наявні в розпорядженні підприємства ресурси та кошти.

4. Координація та взаємодія ззовні й усередині підприємства. Тобто протидія загрозам здійснюється завдяки об'єднанню зусиль усіх підрозділів і служб підприємств.

5. Компетентність. Працівники мають вирішувати питання безпеки на професіональному рівні.

6. Економічна доцільність. Вартість фінансових витрат на забезпечення економічної безпеки підприємства не повинна перевищувати оптимального рівня, при якому губиться економічний зміст їх застосування.

7. Планова основа діяльності. Діяльність із забезпечення безпеки повинна будуватися на основі комплексної програми забезпечення безпеки підприємства, програм забезпечення безпеки за основними її видами та розробленими для їх виконання планами роботи підрозділів підприємства.

8. Системність. Цей принцип припускає врахування всіх факторів, які здійснюють вплив на безпеку підприємства [1].

Розробка системи забезпечення безпеки повинна здійснюватися на основі дотримання таких принципів, тобто основних засад і положень: законності; прав і свобод громадян; централізованого керівництва; компетентності; конфіденційності; комплексного застосування ресурсів та коштів; самостійності і відповідальності за забезпечення економічної безпеки підприємства; передової матеріально-технічної оснащеності; своєчасності; корпоративної етики; безперервності; координації та взаємодії з органами влади та керівництва; удосконалювання.

Зупинимося на окремих з цих принципів.

Принцип законності вимагає здійснення діяльності по забезпеченню безпеки підприємства виключно в правовому полі на основі приписів українського законодавства із застосуванням тільки дозволених законом методів і засобів.

В умовах демократизації суспільства особливого значення набуває принцип дотримання прав і свобод громадян, а саме: ніякі мотиви доцільності не можуть виправдати випадки порушення або обмеження прав і свобод як персоналу підприємства, так і сторонніх громадян, адже це прямо забороняє Конституція України, а крім того – викликати негативну реакцію працівників, що в кінцевому рахунку викличе певну загрозу економічній безпеці підприємства.

Принцип централізованого керівництва передбачає зосередження системи економічної безпеки підприємства безпосередньо у керівника організації, який ставить завдання керівникові штатного підрозділу безпеки, ухвалює його рішення, оперативно одержує від нього інформацію відносно стану безпеки на підприємстві.

Принцип комплексного застосування ресурсів та коштів регламентує здійснення діяльності по протидії загрозам і ризикам на основі розроблених в організації оперативних планів із залученням всіх наявних в організації фінансових, матеріально-технічних, інтелектуальних, кадрових, інформаційних й інших ресурсів [5; 13; 15].

Принцип своєчасності вимагає негайної реакції системи безпеки підприємства на виникаючі небезпеки, загрози і ризики. При цьому особливо важливі попереджувальні, профілактичні заходи з метою недопущення небажаних для підприємства дій, явищ і подій.

Принцип координації та взаємодії з органами влади та керівництва зобов'язує здійснювати роботу по забезпеченню безпеки організації підприємства на основі тісної взаємодії й координації штатного підрозділу безпеки з іншими структурними підрозділами свого підприємства, а також з

органами державного управління, міністерства внутрішніх справ України, служби безпеки України й іншими.

Принцип удосконалювання передбачає вдосконалювання мір і засобів захисту на основі появи нових технічних засобів з урахуванням новітніх методик, накопиченого вітчизняного й закордонного досвіду [2; 11].

Принцип економічної доцільності і обґрунтованості передбачає, що вартість фінансових витрат на забезпечення економічної безпеки підприємства не повинна перевищувати рівня реальних і потенційних небезпек, загроз і ризиків, а також рівня фінансових можливостей підприємства, інакше губиться економічний зміст таких витрат.

Принцип безперервності вимагає від системи безпеки підприємства постійної і безперервної роботи. Це обумовлено тим, що в умовах ринкової економіки небезпеки й загрози носять перманентний характер.

Комплексне дотримання цих принципів допоможе створити ефективну систему екологічної безпеки підприємства, здатну протидіяти реальним і потенційним несприятливим факторам і забезпечити його стабільну роботу і сталий розвиток [3; 10].

Висновки і перспективи.

Цільовою спрямованістю системи управління економічною безпекою підприємства є формування адаптивних реакцій на дію загроз у будь-якій сфері його життєдіяльності і, як наслідок, – забезпечення стабільного і максимально ефективного функціонування підприємства на цей момент часу та високого потенціалу розвитку в майбутньому.

Оптимальне поєднання зусиль підприємства в напрямку зменшення негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів як очікуваного ефекту призведе до зміцнення рівня економічної безпеки як у цілому, так і в розрізі окремих її складових.

Концепція створення механізму економічної безпеки підприємства передбачає, що основою даного механізму є формування системи пріоритетних інтересів підприємства з наступною їх гармонізацією з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, що взаємодіють із підприємством

Розробка системи забезпечення безпеки повинна здійснюватися на основі дотримання таких принципів, тобто основних засад і положень: законності; прав і свобод громадян; централізованого керівництва; компетентності; конфіденційності; комплексного застосування ресурсів та коштів; самостійності і відповідальності за забезпечення економічної безпеки підприємства; передової матеріально-технічної оснащеності; своєчасності; корпоративної етики; безперервності; координації та взаємодії з органами влади та керівництва; удосконалювання.

Список використаних джерел

1. Беликов О. Основы комплексной системы обеспечения экономической безопасности бизнеса. *Менеджмент и менеджер*. 2007. №11. С. 43-52.
2. Гнилицька Л.В. Теоретико-методологічний інструментарій формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. №9. С. 37-45.
3. Закрепа А.В. Становлення та розвиток теоретико-методологічного забезпечення економічної безпеки. *Наукові праці НДФІ*. 2013. №4. С. 123-131.
4. Каламбет С.В., Воропай В.А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств залізничної галузі. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. №2. С. 106-113.
5. Караїм М.М. Управління економічною безпекою підприємства: методичні засади. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. №11. С. 110-113.
6. Козловський С.В., Жураківський Є.С. Теоретико-методологічні підходи до визначення категорії «економічна безпека» та складових економічної безпеки України. *Економіка та держава*. 2015. №6. С. 37-42.
7. Мартюшева Л.С., Кузенко Т.Б., Литовченко О.Ю. Фінансова безпека підприємств: конспект лекцій. Харків: Вид-во ХНЕУ. 2008. 140 с.
8. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Навчальний посібник. Львів. 2011. 380 с.

9. Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий. Взгляд молодых ученых на экономические и финансовые реформы в России: Сб. ст. Волгоград: Волгоградское научное изд-во. 2007. 16 с.
10. Похилиук В. Економічна безпека країни в епоху глобалізації. *Вісник КНТЕУ*. 2009. №5. С. 18-25.
11. Пригунов П.Я. Сучасні підходи до визначення суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. №11. С. 120-125.
12. Реун І.І. Теоретичне обґрунтування поведінки суб'єктів економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2015. №6. 91-94.
13. Тульчинський Р.В. Вплив якості прийняття управлінських рішень на економічну безпеку промислового підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. №1. С. 106-109.
14. Франчук В.И. Корпоративные отношения в системе безопасности акционерных обществ. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №11. С. 145-150.
15. Юхновська Ю.О. Теоретичні аспекти економічної безпеки підприємств України. *Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво*. 2014. №1. С.123-129.

Статтю отримано: 25.12.2017 / Рецензування 08.02.2018 / Прийнято до друку: 15.03.2018

Kateryna Fen
Postgraduate Student
State Agrarian and Engineering University in Podilya
Kamianets-Podilskiy, Ukraine
E-mail: fenkat4@gmail.com

DIRECTIONS FOR THE PROVISION OF ECONOMIC SAFETY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Abstract

Introduction. It is necessary to protect against threats in the current conditions of the economy. Economic security is a set of processes, which support the competition of the enterprise's economy, effectively protecting economic.

Methods. The theoretical and methodological foundations of the research are based on the dialectical method, the system analysis is used to detail and divide the object of research into separate important components of the synthesis - for generalization of various aspects of economic security of the enterprise.

Results The methodical approaches to determining the level of economic security of the enterprise, including retrospective, diagnostic and operative estimation of economic security of enterprises, are analyzed. The results of the study are recommendations on the directions for improving the level of production efficiency of enterprises and their financial and economic state in modern conditions that can be used for the implementation of management decisions in order to increase and stimulate the further development of the enterprise.

Discussion. The continuous strengthening of the factors that threaten the economic security of the enterprise requires the establishment of a system for monitoring the state and dynamics of enterprise development with a view to preventing hazards and threats in advance and taking necessary measures for protection and counteraction. The study of the issue is to substantiate possible ways to ensure the economic safety of the food industry enterprises as one of the elements for the development of such enterprises.

The theoretical principles of formation of economic security develop in the researches on this problem, the preconditions for its effective functioning are being studied, but the provision of the directions of economic security is almost uncovered.

Key words: food industry, economic safety, monitoring, financial security.

References

1. Belikov, O. (2007). Osnovy kompleksnoy sistemy obespecheniya ekonomicheskoy bezopasnosti biznesa [Fundamentals of a comprehensive system for ensuring business security]. *Menedzhment i menedzher* [Management and manager], 11, 43-52.
2. Hnlytska, L.V. (2013). Teoretyko-metodolohichniy instrumentarii formuvannia systemy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Theoretical and methodological tools for forming a system for ensuring the economic security of the enterprise]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt* [Accounting and auditing], 9, 37-45.

3. Zakrepa, A.V. (2013). Stanovlennia ta rozvytok teoretyko-metodolohichnoho zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky [Formation and development of theoretical and methodological support of economic security]. *Naukovi pratsi NDFI* [Scientific works of NDFI], 4, 123-131.
4. Kalambet, S.V., & Voropay, V.A. (2013). Mekhanizm zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv zaliznychnoi haluzi [Mechanism of providing economic safety of the railway industry enterprises]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii* [Scientific Journal: Finances, banks, investments], 2, 106-113.
5. Karaim, M.M. (2015). Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: metodychni zasady [Management of economic safety of the enterprise: methodical principles]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini* [Formation of market relations in Ukraine], 11, 110-113.
6. Kozlovsky, S.V., & Zhurakivsky, Y.S. (2015). Theoretic and methodological approaches to the definition of the category "economic security" and components of economic security of Ukraine [Theoretic and methodological approaches to the definition of the category "economic security" and components of economic security of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava* [Economics and state], 6, 37-42.
7. Martushcheva, L.S., Kuzenko, T.B., & Litovchenko, O.Yu. (2008). *Finanova bezpeka pidpriemstv: konspekt lektsii* [Financial security of enterprises: summary of lectures]. Kharkiv, Ukraine: Vyd-vo KhNEU.
8. Moiseenko, I.P., & Marchenko, O.M. (2011). *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva* [Management of financial and economic security of the enterprise]. Lviv, Ukraine.
9. Papehin, R.S. (2007). Indikatory finansovoy bezopasnosti predpriyatii. Vzglyad molodykh uchenykh na ekonomicheskiye i finansovyye reformy v Rossii [Indicators of financial security of enterprises. The View of Young Scientists on Economic and Financial Reforms in Russia]. Volgograd: Volgogradskoye nauchnoye izd-vo, 16.
10. Pokhylyuk, V. (2009). Ekonomichna bezpeka krainy v epokhu hlobalizatsii [Economic security of the country in the era of globalization]. *Visnyk KNTEU* [KNETE Bulletin], 5, 18-25.
11. Prygunov, P.Ya. (2013). Suchasni pidkhody do vyznachennia subiektiv zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Modern approaches to the definition of subjects of providing economic security of enterprises]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini* [Forming market relations in Ukraine], 11, 120-125.
12. Rekun, I.I. (2015). Teoretychne obruntuвання povedinky subiektiv ekonomichnoi bezpeky [Theoretical substantiation of the behavior of subjects of economic security]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], 6, 91-94.
13. Tulchinsky, R.V. (2015). Vplyv yakosti pryiniattia upravlinskykh rishen na ekonomichnu bezpeku promyslovoho pidpriemstva [Impact of the quality of making managerial decisions on the economic security of an industrial enterprise]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini* [Formation of market relations in Ukraine], 1, 106-109.
14. Franchuk, V.I. (2009). Korporativnyye otnosheniya v sisteme bezopasnosti aktsionemykh obshchestv [Corporate relations in the security system of joint stock companies]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Actual problems of the economy], 11, 145-150.
15. Yukhnovska, Yu.O. (2014). Teoretychni aspekty ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv Ukrainy [Theoretical Aspects of Economic Security of Ukrainian Enterprises]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika i pidpriemnytstvo* [State and Regions. Series: Economy and Entrepreneurship], 1, 123-129

Received: 12.25.2017 / Review 02.08.2018 / Accepted 03.15.2018

